מראה יחזקאל על התורה — בחוקתי

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, צ"ל הדקדוקים. גם מ"ש חכז"ל [זוה"ק ח"ג קי"ג ע"א] מעלה אני עליכם כאלו עשאוני, ונבאר עפימ"ש (ישעיה מ כז) למה תאמר יעקב כו' נסתרה דרכי כו' אלקי עולם ה' בורא קצות הארץ כו' וייעפו נערים ויגעו כו' וקוי ה' יחליפו כח כו' מי העיר ממזרח כו' קורא הדורות מראש כו', צריך לבאר הדקדוקים רבים ובפרט כפל הלשון ויעפו נערים ויגעו.

והנ"ל דהנה ידוע כי תועבת ה' כל גבה לב רק צריך האדם להיות שפל רוח ועניו וכאין נחשב, והנה יש בני אדם שמסגפים את עצמם בתעניתים ואינם מגלים את התענית ובודאי בדעתם העובדא נחשב לענין גדול ומ"מ מחזיקים את עצמם לאין ולאפס, שלכאורה אין להם שום מעלה חסרה ולא מצאתי להם שום חסרון רק במה שהם שקרנים אעפ"י שאינם מדברים שיחה בטילה והיינו שאומרים בתפלה כמה פעמים חטאנו פשענו והם אינם מרגישים בעצמם עון חדש וכי אפשר לאדם להתודות על חטא ולא חטא ודובר שקרים לא יכון כו'.

וע"ז אמר דוד המע"ה (תהלים קיט קסב) שש אנכי כו' כי צא ולמד מעניני עוה"ז ועסקיו מו"מ שבודאי צריך האדם לסייר נכסיה באיזה זמן לידע אם הוא מרויח או בעל חוב וגם לקמץ בהוצאות, אבל אין זה העיקר כי אם יבלה ימיו בכל פעם בחשבונות כמה יש לו האיך יפנה למצוא להרויח, רק עיקר מגמת פניו לשוטט למצוא ולעסוק באיזה עסק להרויח כי מה שיש לו מכבר הוא שלו ומה שמניח מלהרויח הוא מפסיד, כמו כן אנשים כאלה אם לא יעסקו רק בחשבונות לידע אם טובים או רעים ובאמת סוף דבר צריכין להיות כאין וענוים אז ישארו באין ובלא דבר ובאמת האדם צריך להיות יש מאין, וע"כ אמר שלמה (קהלת ט י) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, שעיקר מגמת פני האדם יהיה למצוא איזה תנועה לעשות נחת רוח ליוצרו וע"כ יש הוה אמינא בגמ' לברך ברכה אחרונה על המצות שזיכנו לקיים מצותיו לעשות נ"ר לפניו, וזה"ש שש אנכי על אמרתך כמו היגע למצוא שלל רב וכנ"ל.

וזה"ש (תהלים מח י) דמינו אלקים חסדיך בקרב היכלך, ר"ל שטעות היה בידינו ודמינו שחסדך שופע רק על המתקדשים בבתי כנסיות ובתי מדרשות ועוסקים בסיגופים ובפרישות אבל באמת כשמך אלקים כמו ששמך אלקים דהיינו שליט ומלכותו בכל משלה שבכל דבר יש קדושתו ובכל דבר ברא לעשות נחת רוח לפניו וכן תהלתך על קצוי ארץ, אפילו בעניני עה"ז.

וזה"ש למה תאמר יעקב כו' נסתרה דרכי מה' כו' שעוסקים בפרישות ובסיגופים ואעפי"כ נשארים באין ובאפס, לכך אמר הלא ידענו שאעפ"י שאלקי עולם הי' וקדוש בעליונים מ"מ ג"כ ברא קצות הארץ ומלכותו בכל משלה אפילו במוגשמים יש רמיזא דחכמתא, אבל ויעפו אותם שמנוערים מן השכל שמיגעים א"ע ויגעו שמתייגעים, ובחורים, לשון חרחור שמסגפים את עצמם נכשלים, וטעם הדבר כמ"ש בשם הקדוש מו"ה דובער זצ"ל עמ"ש [אבות פ"ה יד] עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו שאם עושה המצות ואינו הולך ממדריגה למדריגה אחרת ע"כ שכר מעשה בידו שאינו עוסק לשמה רק בשביל שכר, והיינו כמאמרינו שבכל עת מחשבין עם עצמן אם טובים או רעים הם, רק צריך האדם לעשות רק בשביל כבוד קונו וכמ"ש בזה"ק [ח"א כ"ג ע"ב] תפלה לעני כי יעטוף צלותא דעני דעביד עטופא לכל תפלה וכתב בשם הבעש"ט דע"ז קאי ולפני ה' ישפוך שיחו שמבקש רק לשפוך שיחו לפני ה' לא בשביל דבר אחר לבקש צרכיו ולעשות בשביל עצמו, רק לבקש דביקות לשי"ת שלא יסוג אחור ממנו, ואז הוא עולה במעלות עליונות ומוסיף בכל יום שלימות.

וזהו אמרו וקוי ה' אותם שתקותם הוא רק דבקות הש"י הם יחליפו שמחליפים בכל יום ויום מצבם ומעמדם ועובדים את הש"י בכח ושכל אחר מאתמול ועי"כ יעלו אבר כנשרים וירוצו ולא יגעו שלא יהיו נסוגים אחור, וע"ז נאמר (תהלים יט י) יראת ה' טהורה היא אזי הוא עומדת לעד כמו שביארתי במ"א, וע"ז נאמר (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח כו' דקאי על אברהם אע"ה יתן לפניו גוים כו' מי פעל ועשה איזה פעולה הביאו לידי זה לא מצינו שעשה סגופים ופרישות רק קורא הדורות מראש, שהודיע לכל טבעו של הקב"ה ודרש ברבים בראש הומיות קרא כי אני ה' את אחרונים אני הוא.

הנה כי כן אנחנו תמהים על מצות ספירת העומר שאנו סופרים הימים בכל יום כך וכך והוא דבר חקה בלא טעם ותמוה בעיני אדם וכבר יגעתי למצוא טעמים רבים וכל זה איננו שוה לי, אך מצינו בהתפילה שתקנו לומר אתה צויתנו לספור ספירת העומר כדי לטהרינו כו' ומביאין פסוק ע"ז כמ"ש וספרתם לכם, כדי שיטהרו נפשות עמך כו', ובאמת סוף דבר כדי שיטהרו כו' אינו מבואר בפסוק א"כ מה ראיה זו ממקרא זה שהוא כדי לטהר שבספירה זו אנחנו נטהרים.

אבל הענין הוא שספירה זו מורה שכל יום משונה מחבירו ויש לו שם אחר ומנין אחר וכענין שאמרנו שזה מרומז בפסוק וקוי ה' יחליפו כח כנ"ל, וזהו מבואר בפסוק וספרתם לכם לעצמכם שתהיו נותנין לב לספירת הימים שהרי הוא דבר שבמנין ומוסיפין והולכין, בכל יום סופרים יותר, וענין הספירה הוא ממחרת השבת, ר"ל ממחרת לשון מחיר וחלוף, ושבת הוא יום שעוסקים בצרכי קדושה וגם היא אותיות תשובה וצריך להחליף הימים כנ"ל, אזי שבע שבתות תמימות תהיינה שכולם יהיו תמימים בדביקות, והנה הספירה נקרא חוקה כנ"ל שהיא בלי טעם, וזה"ש אם בחקותי תלכו שתקיימו מצות ספירה זו ותלכו ע"כ ממדריגה למדריגה ואת מצותי תשמרו מצות הוא לשון צוות והתחברות שתשמרו את הדביקות, או ועשיתם אותם כמ"ש במד' הנ"ל מעלה אני עליכם כאלו עשאוני שתקדשו את שמי בעולמו, אמן ואמן.

שערי ציוואם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו כו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו, הדקדוקים רבו במקראות הללו איך שייך הליכה אצל חקים ושמירה למצות, ובפרט מ"ש ונתנה הארץ יבולה דאין זה סימן ברכה, שבתוכחה נאמר (ויקרא כו כ) ולא תתן ארצכם את יבולה ופירש"י אפילו מה שאתה מוביל לה, א"כ מה ברכה היא זו שתתן מה שאתה מוביל לה, ולפי האמת נוכל לומר ע"ד שכתב בספר כנפי יונה על ענין מיתת המלכים שמלכו באדום שהיו כמו שזורעין תבואה שצריכה להתעכל ואח"כ צמחה, ולזה הבטיחנו הכתוב שיתוקנו המדות כולם וכמו שמתפללין בספירת העומר כידוע.

והנה כשנחקור על הברכות והקללות האמורים פה המה פנים ואחור דבר והיפוכו ונאמרו בחסדים גדולים אך לא בעי ישלח יד (איוב ל כד), וכמ"ש רש"י ונתתי שמיכם כנחושה והארץ כברזל ומשה אמר להיפך, עוד מצאתי ראיתי חילוק גדול שבין התוכחה הלזו לתוכחה שבמשנה תורה כי שם נאמרו בלשון יחיד אבל כאן נאמרו בלשון רבים כי היכי דנמטיה לכל חדא שיבא מכשורא, וגם בזה"ק [ח"ג קט"ו ע"א] מצינו שפירשו על ויסרתי אתכם אף אני שהוא ברכה שהקב"ה הבטיחם להשתתף בצערם והיינו שבע שהשכינה נקראת בת שבע על חטאתיכם כי בפשעכם שלחה אמכם כי לא יטוש ה' את עמו השוכן אתם בתוך טומאותם.

וכמו כן איתא בס' יצירה [פ"ה מ"ב] המליך אות זיי"ן בהילוך כו' [וקשר לו כתר וצרפן זה בזה] וצר בהם תאומים בעולם סיון בשנה ורגל שמאל בנפש, והדברים מבוארים שהם פנים ואחור דבר והיפוכו, והיינו כי אות זיי"ן על השכינה יו"ד תגא על רישא דוא"ו [זוה"ק ח"ב קנ"ח ע"א] וכדאיתא במדרש משל למלך שהיה לו בת נאה ומסר בידה כל אוצרותיו וכן כל כלי זיין אמר לה בתי הרי כל אוצרות מסורים בידך אם יקיימו גזרתי וציווי הרי אתה זיין אותם כו' ואם לאו הרי כל זיין ומארי קרבא כו' כך יראת ה' הוא אוצרו בגין דתמן יראה שריא כו' ע"ש, וע"כ המליכה במנהיג ההילו"ך כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכ"ו כו' ופושעים כו' וצר בהם תאומים בעולם שני פנים להם וסיון בשנה שהוא זמן קבלת התורה שנאמר (דברים ל טו) ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' ובחרת בחיים, ונאמר (ישעיה א יט) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו כו', ורגל שמאל בנפש שצריך להפוך החושך לאור ולאכללא שמאלא בימינא דחודש ניסן הוא רגל ימין כאשר בארתי כבר ויבואר עוד.

והנה אמרו חז"ל (נדרים סב.) עשה הדברים לשם פועלם ר"ל שלא יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר כו' [אלא אפשי ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי כך, תו"כ קדושים פ"ט], ביאור הדברים שיש מצות חוקיות ומצות שמעיות והנה מצות חוקים אין צריך שום מופת ע"ז דבלא"ה מוכח שעושין לשם שמים שאין טעם לקיום רק שצריך לעשותם בזריזות ולא בעצבות, והמצות שמעיות הם עפ"י השכל, והמופת על זה שעושים לש"ש היינו שיתאוה וימתין אימתי יבא לידו ויקיימם וכמ"ש רבי עקיבא (ברכות סא:) כל ימי הייתי מצטער מתי יבא לידי ואקיימנו. וזהו אם בחקותי תלכו שתעשו החקים בזריזות כמ"ש (שמות ב ח) ותלך העלמה ופירש"י שהלכה בזריזות, ואת מצותי תשמורו לשון המתנה כמו ואביו שמר כו', אזי ונתתי גשמיכם כו'.

וביאור הענין דהנה אחז"ל (ר"ה טז.) בארבעה פרקים בשנה העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן ובחג על המים, וצריך ביאור דהא הכל הוא בשביל האדם והרי אדם נידון בר"ה על כל מקרותיו של כל השנה ומה ענין הדינים הללו. אבל הענין הוא ונבאר מ"ש (תהלים צט ה) רוממו ה' אלקינו והשתחוו להדום רגליו קדוש הוא כו' משה ואהרן כו' קוראים אל ה' וכו' רוממו ד' אלקינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה' אלקינו, והנה צריך ביאור השינוי הלשונות וכפל הדברים ולא אאריך בדקדוקים, אבל הענין שנאמר (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים, שעל כל אדם מוטל לקיים מצות עשה של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב לב) והאיך אפשר לקיים זה אם לא יבא לידו שהרי אסור לאדם להביא את עצמו לידי כך [פי' לגרום לעצמו למות על קדושת השם], אמנם ע"ז כתוב (מלאכי ג טז) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, שחוב זה מוטל על כל אדם להכנס בדברים עם כל אדם ולהטביע בו אמונה שלימה ויראה ואהבה ומוסר ובזה הוא מקדש שם שמים ברבים ונתפרסם אלקותו בעולם.

וע"ז אמרו בברכות (כ.) מאי שנא הראשונים דאתרחיש להו ניסא כו' ותירצו דהראשונים מסרו נפשייהו על קדושת השם, והיינו שהשי"ת קדוש ומופרש מסתתר בעולמותיו וע"כ הוא עושה לנו עכשיו הניסים והנפלאות בהסתר, אמנם כשמקדישים שמו בעולמו ומקיימים והתקדשתם אזי ממשיכים קדושתו למטה בהתגלות מעולם הפלא ונתקיים והייתם קדושים ועושה לנו ניסים מפורסמים, ולכן תרגום על עושה פלא עבוד פרישן, והוא למעלה מן הזמן כי עולם הבינה הוא למעלה משבעת ימי הבנין, וע"ז אנו מצפים שע"י הספירה שאנו מקיימים אם נעשנה כתיקונה נוכל לבא לעולם הבינה הנקרא שער החמשים שנא' כי יפליא לנדור נד"ר וע"כ נאמר וקראתם דרור בארץ ביובל, החירות ממלאך המות חירות משיעבוד מלכיות כמו שהיה במתן תורה.

וזה ביאור הכתוב הנ"ל משפט וצדקה ביעקב אתה עשית כלומר כשאתה עושה המשפט ליעקב בדרך צדקה ולא שהם ראוים ואז הם נקראין רק יעקב והיינו אתה עשית בבחינת לשון נוכח ולא מעולם הפלא הנקרא הוא, ואז כל הניסים הם עפ"י דרך הטעם [הטבע] ומדת המלכות שהוא הנהגתו בתחתונים, וע"כ רוממו ה' אלקינו והשתחוו להדום רגליו דהיינו המלכות קדוש הוא, בעבור שמדת הו"א נסתר ונעלם ומופרש ואין אנו כדאים לניסים מפורסמים בעבור שאין בעולמו מי שימשיך קדושתו

וע"ז מתפללין מחיה מתים ברחמים רבים כו' רופא חולים כו' ומקיים אמונתו לישיני עפר, דלכאורה קשה הלא כבר אמר מחיה מתים אתה ולמה כפל הדבר, אבל ביאור הדבר כי כאן קאי על החיים ע"ד שאמרו בגמ' (יומא עא.) כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך וכי יש שנים שאינן של חיים אלא אלו שנותיו של אדם שמתהפכים עליו מרעה לטובה, וזה"ש מחיה מתים אותם שהשעה דוחקם מחיה אותם ע"י שהוא סומך נופלים ורופא חולים כו' ועי"כ מקיים להם אמונתו שלא יעבטון אורחותם לשכוח אמונתו של הקב"ה והם ישיני עפר שנרדמים בהנהגת הטבע בסוד העפר שהוא ה' אחרונה של השם המורה על השכינה והג' אותיות הראשונות הם אמ"ש כידוע.

אבל משה ואהרן ושמואל שהיה כל מגמתם לפרסם אלקותו כנודע מכל הניסים שעשה אהרן ומכל המשנה תורה שאמר משה והרבה בדברי מוסר לשרש בלב ישראל אמונה שלימה. וכן שמואל סבב כל ישראל לדונם, וע"כ קוראים אל ה' והוא יענם כו' שהשפיע קדושתו בעולם והרבה להם ניסים מפורסמים, וע"כ רוממו ה' אלקינו והשתחוו להר קדשו שהוא מדת הבינה עלמא דחירות הנק' יובל שנת הדרור בעבור כי קדוש ה' אלקינו שקדושתו שופע עלינו ושמו נתאחד בעולמו כמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (פי' לדעתי כי בזמן הזה כשרוצים לקראו כביכול בשמו צריכין לומר ה' אלקים ונק' בזוה"ק שם מלא שאם יאמרו רק ה' הוי"ה לבד הלא יש אוה"ע שכופרי' באלקותו אע"ג שהקלפו' קראו לי' אלקא דאלקיא מ"מ אוה"ע מתועבים יותר וכופרים בכל ואם יאמרו אלקי' לבד יוכלו לטעות שאוה"ע קורים ג"כ לע"ז שלהם אלקים ויקרא אלקים אחרים משא"כ לעתיד לבוא שיתבער רוח הטומאה אזי יוכלו לקרות להשי"ת בכל אופן שירצו כי אם יאמרו ה' לבד ידעו דהוא לבדו הוא ואם יאמרו אלקים לבד ידעו כי הוא ולא אחר כי אין עוד מלבדו להקרא בשם זה, וזהו שיהי' ה' אחד וגם שמו אחד).

והנה כבר ביארתי במ"א שמה שאמרו בעצרת על פירות האילן, ר"ל הספירות ונידונין אם תקנו כהוגן האי אילנא עץ הדעת טוב ורע שתפסוק זוהמתן כמו שהיו במתן תורה ועץ שאכל אדה"ר מין חטה היה ע"כ מביאים שתי הלחם מן החטים, וכבר עסקתי עם חכם אחד כי לא מצינו באותה הסעודה שיהיה לעתיד רק בשר משור הבר ודגים מלויתן ויין המשומר בענביו ולחם לא הביא ואיך יברך דהע"ה ברכת המזון (פסחים קיט:), והיינו שיתקנו המין חטה שנתקלקל, וזהו שהבטיחנו הכתוב פה ונתתי גשמיכם הגשמיות שלכם יסוד העפר בעתם היינו מדת המלכות הנקרא עת בזוה"ק [ח"ב רנ"ג ע"ב] בכמה דוכתי כמ"ש ואני תפלתי לך ה' עת רצון, בעת שועם אליו כו', ונתנה הארץ העליונה את יבולה היובל שלה שיהיה דרור בארץ כי נשכחו הצרות הראשונות ועץ השדה מן חקל תפוחין קדישין יתן פריו האילן הנטוע בשער בת רבים ועל יובל ישלח שרשיו צדיק כתמר יפרח לתקן עולם במלכות שדי ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ברוך ה' לעולם או"א.